

Anthriscetum sylvestris, nová asociace svazu *Aegopodion*

Anthriscetum sylvestris, a new association of the alliance *Aegopodion*

Emil Hadač

HADAČ E. (1978): *Anthriscetum sylvestris*, nová asociace svazu *Aegopodion*. [*Anthriscetum sylvestris*, a new association of the alliance *Aegopodion*.] — Preslia, Praha, 50 : 277—280.

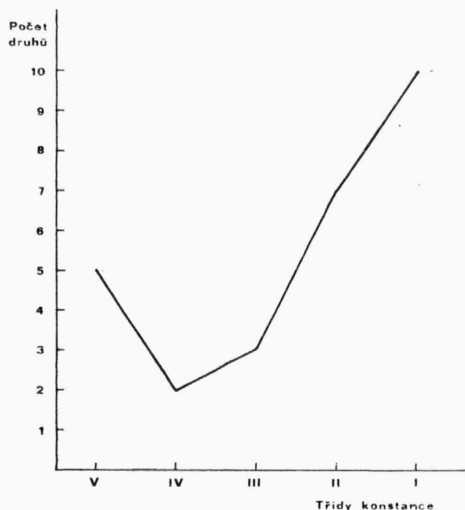
A new association, *Anthriscetum sylvestris*, is described, belonging to the alliance *Aegopodion podagrariae*. It was first observed in road ditches in the vicinity of the town Osoblaha, N. Moravia, but its distribution goes at least to Průhonice near Praha.

Ústav krajinné ekologie ČSAV, 252 43 Průhonice, Česko lovensko.

Při zájezdu na Osoblažsko v červnu 1976 jsem byl překvapen rozsahem a četností porostů kerblíku lesního na příkopech většiny silnic. Kerblík lesní tam vytvářel výrazné společenstvo, tvořící doprovod silnice i po několik kilometrů skoro souvisle (Tab. XII.). Asociční tabulka, pořízená ze snímků z Osoblažska ukázala, že tu jde o svérázné společenstvo svazu *Aegopodion* Tx. 1967 emend. GUTTE, které jsem nenašel nikde popsáno (tab. 1). Nejblíže mu snad stojí *Agropyro-Aegopodietum* Tx. 67. Obě společenstva mají řadu druhů společných, např. *Anthriscus sylvestris*, *Heracleum sphondylium*, *Arrhenatherum elatius*, *Urtica dioica*, *Alopecurus pratensis*, *Rumex obtusifolius*, *Dactylis glomerata*, *Poa trivialis*, *Artemisia vulgaris*, *Cirsium arvense*, *Galium aparine*, *Agropyron repens*, *Aegopodium podagraria* aj., liší se však značným počtem druhů, které se vyskytují jen v jedné z asociací. Tak např. v naší tabulce se vyskytuje *Crepis biennis*, *Sanguisorba officinalis*, *Poa pratensis*, *Chaerophyllum aromaticum* aj., které nebyly v as. *Agropyro-Aegopodietum* zaznamenány, a naopak v naší tabulce chybí *Lapsana communis*, *Ranunculus repens*, *Vicia sepium*, *Chelidonium majus* a celá řada dalších. Nemenší rozdíl je v dominantách obou společenstev. *Anthriscus sylvestris*, naprosto převládající v našem společenstvu, má v Tüxenově originálním popisu (TÜXEN 1967) frekvenci zpravidla +—2, naproti tomu *Aegopodium podagraria*, dosahující v Tüxenově tabulce v polovině snímků hodnoty frekvence 4—5 Braunovy stupnice, je v naší tabulce zastoupeno jen nepatrně.

Pokusil jsem se také o numerické zhodnocení podobnosti obou asociací pomocí Jaccardova indexu s respektováním konstance. Na základě četných srovnání tohoto druhu u různých společenstev a v různých klimatických pásmech jsem došel k poznatku, že tabulky, které vykazují index podobnosti kolem 40 a více, lze zahrnout do jedné asociace, kdežto různé asociace téhož svazu vykazují index podobnosti zpravidla mezi 20—30, zřídka kolem 35, pokud jsou stovněvána společenstva stejného území. Čím vzdálenější obě území, tím bývá index nižší, zpravidla však toto snížení není velké.

Srovnání naší tabulky asociací s tabulkou, na jejímž základě byla Tüxenem popsána asociace *Agropyro repentis-Aegopodietum podagrariae*, dalo Jaccardův index 27, srovnání s tabulkou v práci Z. a R. Neuhäuslových (NEUHÄUSLOVÁ et NEUHÄUSL 1970) dalo index 28. Naproti tomu podobnost tabulky Tüxenovy s tabulkou v uvedené práci Z. a R. Neuhäuslových dalo

Obr. 1. — Konstanční křivka.

index 39. Vzhledem k tomu, že v tomto případě jde o tabulky ze značně odlehlých oblastí (práce Neuhäuslových je z Čech, Tüxenův materiál pochází z různých částí západní Evropy, např. z Norska, Skotska, Holandska a NSR), je jejich podobnost značná a jde zřejmě o tutéž asociaci.

Uvedené numerické srovnání tedy jasně ukazuje, že jde v případě našeho společenstva o samostatnou asociaci svazu *Aegopodion*. Co se týče rozšíření obou společenstev, zdá se, že jde o společenstva do určité míry vikarizující. Podle Z. a R. Neuhäuslových *Agropyro-Aegopodietum* „proniká z Německa do západní poloviny Čech“. Naproti tomu *Anthriscetum sylvestris* je rozšířeno v optimálním vývoji na Osoblažsku, zjistil jsem je též na řadě míst v podhůří Jeseníků i v okolí Rychnova n. Kn., a mám také záznam shodného společenstva přímo z Průhonic u Prahy:

Průhonice, příkop cesty od samoobsluhy směrem k budově ÚKE ČSAV, 5 m², celková pokryvnost 100 %, 13 druhů, 20. 6. 1976:

<i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) HOFFM.	8	<i>Arctium tomentosum</i> MILL.	4
<i>Heracleum sphondylium</i> L.	2	<i>Agropyron repens</i> (L.) P. B.	3
<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) PRESL	4	<i>Crepis biennis</i> L.	1
<i>Urtica dioica</i> L.	3	<i>Galium album</i> MILL.	2
<i>Poa trivialis</i> L.	4	<i>Ranunculus repens</i> L.	4
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	1	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	2
		<i>Potentilla anserina</i> L.	1

(Kvantitativní zastoupení podle stupnice Dominovy, mnou upravené).

Ze 13 druhů ze snímků v Průhonicích je 10 společných s druhovou listinou z Osoblažska, takže je zřejmé, že jde o stejné společenstvo. Konstanční křivka

Tab. 1. — *Anthriscetum sylvestris* HADAČ, ass. nova

Snímek č.:	1	2	3	4	5	K	Ax
Velikost analyzované plochy, m ²	5	10	4	20	10		
Pokryvnost, %:	100	100	100	100	100		
Počet druhů	16	10	14	16	12		
<i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) HOFFM.	8	8	8	8	8	V	8.0
<i>Heracleum sphondylium</i> L.	5	2	4	4	4	V	3.8
<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) PRESL	4	5	4	4	5	V	4.4
<i>Urtica dioica</i> L.	2	3	2	2	3	V	2.4
<i>Alopecurus pratensis</i> L.	2	2	3	3	3	V	2.6
<i>Rumex obtusifolius</i> L.	1	3	1	2	.	IV	1.4
<i>Dactylis glomerata</i> L.	1	.	1	2	2	IV	1.2
<i>Poa trivialis</i> L.	4	3	.	2	.	III	1.8
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	1	.	1	.	1	III	0.6
<i>Arctium tomentosum</i> MILL.	.	.	1	1	1	III	0.6
<i>Cirsium arvense</i> (L.) SCOP.	2	2	.	.	.	II	0.8
<i>Galium album</i> MILL.	1	1	.	.	.	II	0.4
<i>Galium aparine</i> L.	3	.	5	.	.	II	1.6
<i>Agropyron repens</i> (L.) P. B.	.	4	4	.	.	II	1.6
<i>Poa pratensis</i> L.	.	.	3	3	.	II	1.2
<i>Sanguisorba officinalis</i> L.	.	.	.	1	1	II	0.4
<i>Crepis biennis</i> L.	.	.	.	1	1	II	0.4
<i>Rubus caesius</i> L.	2	I	0.4
<i>Geranium pratense</i> L.	2	I	0.4
<i>Cirsium vulgare</i> (SAVI) TEN.	1	I	0.2
<i>Equisetum arvense</i> L.	1	I	0.2
<i>Aegopodium podagraria</i> L.	.	.	2	.	.	I	0.4
<i>Chaerophyllum aromaticum</i> L.	.	.	1	.	.	I	0.2
<i>Pimpinella major</i> (L.) HUDS.	.	.	.	2	.	I	0.4
<i>Festuca pratensis</i> HUDS.	.	.	.	3	.	I	0.6
<i>Angelica sylvestris</i> L.	.	.	.	1	.	I	0.2
<i>Galeopsis tetrahit</i> L.	.	.	.	1	.	I	0.2

tohoto společenstva ukazuje jednak to, že je předložená tabulka poměrně homogenní (křivka má maximum v třídě V. a I. a minimum v tř. IV.), jednak to, že je to společenstvo nepřiliš specializované (převaha druhů v tř. I. a II.).

Poznámka: S. Hejný v osobním sdělení poznamenává k tomuto společenstvu: „*Anthriscus sylvester* podobně jako jiné edifikátory třídy *Artemisieta* vystupuje se silnou valencí v ruderálních porostech svazů *Aegopodium* a *Arction*. Společenstva se liší pak především doprovodní garniturou druhů. V posledních letech se celkem bez výrazného geografického rozdílu uplatňuje *A. sylvester* právě v příkopových lemech silnic, což je patrně důsledek expanze druhu v podmínkách, kdy přestalo kosení příkopů v jarním období. Jde tedy podle mého názoru (sděluje Hejný) o nevybalancovanou fázi nitrofilních společenstev, která musí být bedlivě studována na širším materiálu.“

S poslední větou plně souhlasím; můj krátký článek chce být jen upozorněním na toto společenstvo, které se v nedávné době u nás značně rozšířilo. Má dosavadní pozorování svědčí spíše pro to, že toto společenstvo je dostatečně vybalancované, pokud bereme v úvahu fakt, že jde o společenstvo ruderální s dosti omezenou dobou trvání. Protože však řada ruderálních společenstev má individuální trvání třeba jen 2–3 roky, myslím si, že má popsaná asociace své oprávnění. O určité vyváženosti společenstva, tj. o vytvoření už vzájemných vztahů mezi složkami společenstva, svědčí pravidelný průběh konstanční křivky.

Lokality:

1. Studnice, j. okraj obce, 230 m n. m., v příkopu. *Anthriscus* cca 150 cm vysoký. 7. 6. 1976.
Nomenklatorický typ asociace;
2. Osoblaha, při silnici na JZ od města asi 2 km od obce, 7. 6. 76;

3. u kóty 216 při o. Závés u V. Pavlovic. *Anthriscus* cca 130 cm vys.; příkop; 8. 6. 76;
4. při sušičce s. s. Osoblaha mezi o. Závsi a Hlinka, na příkopu. 8. 6. 76;
5. 500 m sev. křižovatky Osoblaha—Hlinka—Rylovka, 245 m n. m., 8. 6. 76.

LITERATURA

- NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. et R. NEUHÄUSL (1970): Zum Vorkommen des *Agropyro repentis* — *Aegopodietum podagrariae* Tx. 1967 in Böhmen. — Preslia, Praha, 42 : 82—89, 1970.
- TÜXEN R. (1967): Die nitrophilen Saumgesellschaften Mitteleuropas. — Contrib. Bot., Festschr. A. Borza, Cluj, 1967 : 431—453.

Došlo 1. října 1976

V příloze viz tab. XII.

J. Kranz, H. Schmutterer et W. Koch [ed.]:

Diseases, Pests and Weeds in Tropical Crops

Verlag P. Parey, Berlin—Hamburg 1977, (15) + 666 str., 238 perokreseb a černobílých fotogr. v textu, 6 tab., 64 str. příl. s 251 barev. fotogr., cena váz. 98,— DM. (Kniha je v knihovně ČSBS.)

Spoluprací 152 autorů z nejrozmanitějších částí světa vznikla moderní učebnice, probírající nejvýznamnější choroby, škůdce a plevelné rostliny škodící v kulturách užitkových rostlin v tropických (i subtropických) oblastech celého světa. Kniha je rozdělena do tří částí, z nichž každou redigoval jeden z editorů. První probírá choroby způsobené viry, viroidy, mykoplazmaty, bakteriemi a houbami, druhá škůdce od červů až po hlodavce, třetí plevelné cévnaté rostliny podle jednotlivých čeledí. U každé choroby jsou uvedeny její názvy v angličtině, němčině, francouzštině a španělštině (často i s hlavními synonymy), zeměpisné rozšíření, hostitelské rostliny, příznaky choroby, morfologická charakteristika původce, fyziologická specializace, epidemiologie, způsoby ochrany a hlavní literatura; podle potřeby rozdíly mezi příbuznými chorobami jsou shrnuty do přehledných tabulek. U některých chorob jsou uvedeni i její přenašeči a způsob šíření. Méně významní původci houbových chorob jsou uvedeni jenom jménem a velmi stručnou charakteristikou, většinou jen v jedné větě. U živočišných škůdců je často uveden i jejich ekonomický význam v procentech ztrát na úrodě, životní cyklus a ekologie, podobní škůdci, přirození nepřátelé. U plevelných rostlin je připojen morfologický popis, rozmnožování, vývoj, klíčení, popis semenáček, produkce semen apod. Pečlivě provedené perokresby, vynikající barevné fotografie a velkou většinou dokonalé černobílé fotografie názorně doplňují text. Na čtyřech stranách na konci knihy je seznam hlavních souborných publikací o chorobách, škůdcích a plevelných rostlinách teplých oblastí. Knihu uzavírají dva rejstříky, z nichž první je sestaven podle hostitelských rostlin, druhý generální rejstřík obsahuje všechna latinská jména i anglické názvy chorob a škůdců.

A. Příhoda

2

1

Tab. XII. — 1. Silnice u Osoblahy, lemovaná asociáci *Anthriscetum sylvestris*. 2. *Anthriscetum sylvestris* u Osoblahy, detail (foto Hadač).

E. Hadač: *Anthriscetum sylvestris*, nová asociace svazu *Aegopodion*